

UOT 75

<https://doi.org/10.59849/2311-8482.2025.4.287>

AYNURƏ ƏLİYEVƏ*

FƏRHƏNG HÜSEYNOVUN MUSIQİLİ SƏHNƏ ƏSƏRLƏRİNİN DRAMATURGIYASI. KODAYU OPERASI

Təqdim edilən məruzə Azərbaycan bəstəkarı Fərhəng Hüseynovun “Kodayu” operasına həsr olunur. Əsər Yaponiyanın musiqi tarixinə ilk opera kimi daxil olmuşdur. Operanın tarixi əhəmiyyəti və musiqi dilinin xüsusiyyətləri Azərbaycan, yapon və rus mədəniyyətlərinə xas olan cəhətlərin vahid üslubda cəmləşməsi ilə səciyyəvidir. Bəstəkar rus və Azərbaycan bəstəkarlarının opera ənənələrindən bəhrələnərək yapon folkloruna xas olan lad-intonasiya, tembr, obraz-emosional boyalarla unikal sənət əsəri yaratmağa müvəffəq olmuşdur. Operanın əhəmiyyəti həm də Azərbaycan bəstəkar musiqisində dünya xalqlarının mədəniyyətinə, folkloruna müraciətin daha bir nümunəsi kimi ortaya çıxması, özündən əvvəlki əsərlərdə formalaşmış ənənələrin davam etdirilməsi ilə yanaşı, yeni forma və məzmun xüsusiyyətlərinin əldə edilməsi ilə ölçülür. Bu cəhətlərin araşdırılması və təhlili isə təqdim edilən məruzənin aktuallığını və elmi yeniliyini şərtləndirmiş olur.

Açar sözlər: Fərhəng Hüseynov, yapon, rus, Kodayu, opera.

Giriş

Azərbaycan bəstəkarlarının yaradıcılığında dünya xalqlarının musiqi mədəniyyətinə istinad edən və folklor irsindən bəhrələnən əsərlər musiqi mədəniyyətimizin zənginləşməsində mühüm rol oynamışdır. XX əvvəllərində təşəkkül tapan Azərbaycan bəstəkarlıq məktəbinin təməli qoyan dahi Üzeyir bəyin əsas ideyası klassik bəstəkarlıq üslubunun Şərqi-Qərbi sintezi üzərində qurulması olmuşdur. Bu ideyanın gerçəkləşməsi onun həm bəstəkar, həm də elmi yaradıcılığında öz əksini tapmış, eləcə də gələcək nəsillər üçün örnək rolunu oynamışdır. Qara Qarayevin “İldırım yollarla” baleti, “Vyetnam süitəsi”, “Alban rapsodiyası”, “Don Kixot” simfonik qravürləri və “Qoyya” kinofilminə musiqi; F.Əmirovun “Ərəb mövzularına fortepiano konserti”, “Min bir gecə” (ərəb nağılları əsasında) baleti, alban rəqsləri əsasında simfonik pyesləri; Niyazinin “Çitra” (hind mövzusu əsasında) baleti, S.Hacıbəyovun “Böyük süitəsi”, R.Hacıyevin Əlcəzair üçün yazdığı “Üç inqilab”, “Alov”, “Hüriyyət” baletləri, “Mənim məhəbbətim Kuba” musiqili komediyası və s. dünya xalqlarının musiqi mədəniyyətinə müraciətin bariz nümunələri olmaqla yanaşı, həm də ilk sıralarda yer alan əlamətdar hadisələr kimi tarixə düşmüşdür.

Əsas təhlil

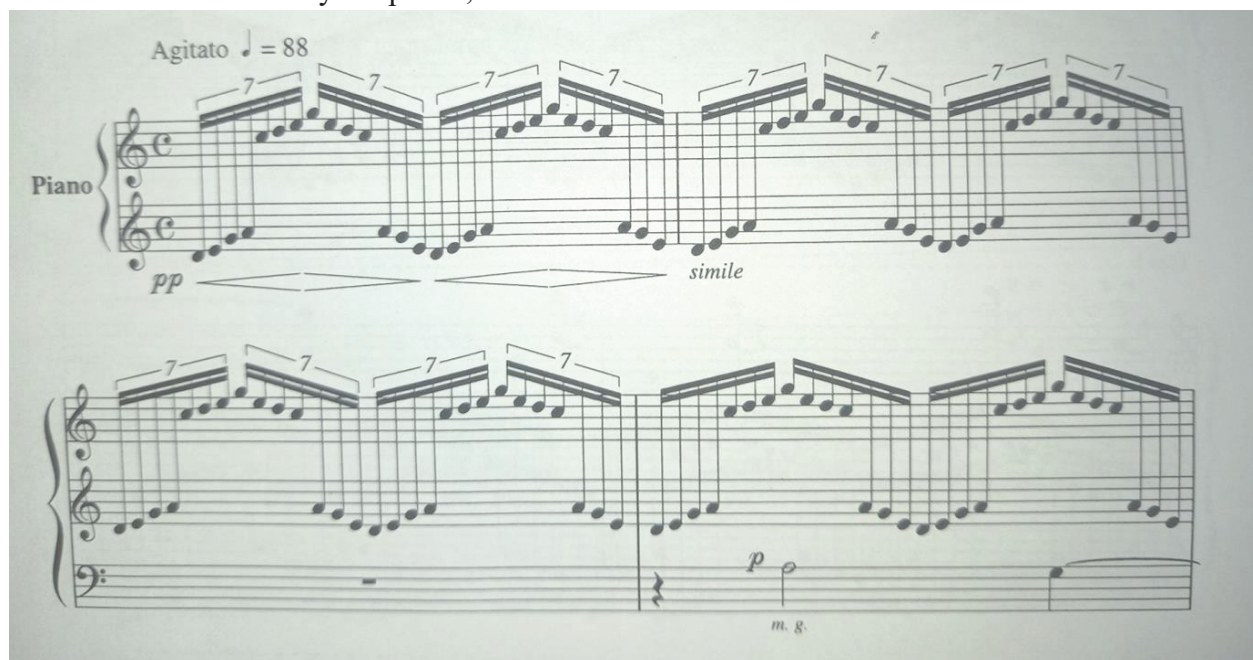
Araşdırmamızın əsas tədqiqat obyektini təşkil edən Fərhəng Hüseynovun “Kodayu” operası da bu sıradadır. Operanın təhlilinə keçməzdən öncə bəstəkarın bu operaya qədər Yapon mədəniyyətinə nüfuz edən və ona böyük şöhrət gətirmiş olan digər əsərinin adını da mütləq qeyd etmək lazımdır. Bu əsər 1991-ci ildə yazılmış “Zaman üzrə səyahət” beş hissəli konserti idi. Həmin əsər Yaponiyada keçirilən “Böyük İpək yolu” festivalında 278 simfonik əsər içərisindən seçilərək II yerə layiq görülmüşdü. Bu əsəri tədqiqat obyektimizlə əlaqələndirən əsas səbəb isə yapon xalqının Azərbaycan bəstəkarını tanıyıb sevməsi ilə bağlıdır. 5 hissəli “Zaman üzrə səyahət” konsertinin yaratdığı təəssürat operanın təklifi üçün bir səbəb, istək, təkan yaratmış, əsərdə yapon, çin musiqisinə xas olan melodik, ritmik, tembr xüsusiyyətlərinin xüsusi ustalıqla tətbiq edilməsi bəstəkarı müsabiqənin qalibi etməklə yanaşı, həm də uzaq Şərqi ölkəsinin diqqətini özünə cəlb edə bilmişdi. “İrs” jurnalının 1999-cu il sayında musiqişünas alim Fərəh Əliyevanın bu təntənəli qələbə haqqında dərc edilmiş geniş məqaləsində yapon şahzadəsinin F.Hüseynova söylədiyi təbrik cümləsi həmin diqqəti bariz nümayiş etdirirdi: “Cavan oğlan, Azərbaycan sözü bu gün sizin şəxsinizdə ilk dəfədir ki, məmləkətimizdə dildən dilə düşür” [5, s.96].

Beləliklə də bəstəkara yapon iş adamı və musiqiçisi xanım Eyko Aokinin təklifi ilə opera yazmaq təklif olunur. “Operanın premyerası 1993-cü il sentyabrın 7-də Tokioda “Bunkamure Orçard” salonunda konsert şəklində böyük uğurla keçmiş, Osaka və Suzuka şəhərlərində də “Asaxi” televiziya kanalının 35 illiyi münasibətilə eyni tərzdə ifa olunmuşdu” [3, s.20].

Əsərin süjeti isə yapon dənizçisi haqqında rəvayətdən götürülmüşdü. Bu rəvayət isə yapon yazıçısı Kansuraqana Xosünün “Xokusa Bunryaki” romanında nəql edilir [2, s.400]. Ssenari müəllifi Eyko Aoiki özü idi. Bu rəvayətə əsasən hadisələr XVIII əsrdə baş verir. Yapon tacir Kodayu öz dəstəsi ilə dəniz səyahətinə çıxır. Bu zaman dənizdə fırtına baş verir və dalğalar onu və yoldaşlarını Rusiya sahillərində bir adaya atır. Burada yerli camaat onlara kömək edir və Kodayu dörd il ərzində toparlanaraq yenidən gəmi düzəldib rus tacirləri ilə birlikdə Rusiyanın İrkutsk şəhərinə gəlir. Burada o, professor Lanksman və onun gözəl qızı Sofiya ilə tanış olur. Onların arasında güclü məhəbbət yaranır. Lakin Kodayunun fikrində hər zaman vətənə geri dönmək arzusu olur. O, dəfələrlə rus kraliçası II Yekaterinaya müraciət edir və nəhayət ona vətənə dönməyə icazə verilir. Sofiya sevgilisinin vətən məhəbbətini anlayışla qarşılayır. Kodayu Rusiyada qalmaqı seçən yoldaşlarından və sevigilisindən ayrılaraq Yaponiyaya yola düşür. Lakin vətəndə onu heç də yaxşı qarşılanma gözləmədi. Burada Kodayunun casus kimi həbs edərək dəfələrlə sorğulara cəlb edirlər. Rusiya haqqında danışmaqı qadağan edilmiş Kodayu yalnız 19 il sonra öz doğma şəhərinə geri dönə bilər.

“Kodayu” operasının Azərbaycan musiqisi üçün yeni olan mövzusu ilə yanaşı, quruluşu da fərqli üslubda yazılmışdır. Belə ki, dörd pərdə və səkkiz şəkildən ibarət olan operada yer alan nömrələr konsert ifası tərzində nümayiş olunur. İki şəkildən ibarət birinci pərdədə Kodayunun iki ariyası ilə yanaşı yapon dənizçilərinin xoru, balladası və dənizçilərlə ada sakinlərinin birlikdə xor səhnəsi təqdim olunmuşdur. Bu nömrələrdə bəstəkar daha çox yapon musiqi intonasiyalarına üstünlük vermişdir. Xüsusilə pentatonikanın istifadəsi qeyd edilə bilər.

Nümunə 1. “Kodayu” operası, uvertüra

Üvertüranı açan pentatonika əsaslı arpeciolar nəfəsli qrup, vibforon, çelesta və arfaların ifasında səslənərək dalğaların həyəcanlı çırıntısını təsvir edir. Bu həyəcan və təşviş klarnetin ifasında keçən mövzu ilə daha da gərginləşir. Lakin bu fonda klarnetin ifasında eşidilən mövzu

okeanın ucsuz-bucaqsız ənginliklərini xarakterizə edən melodiyası ilə bu gərginliyə təzad təşkil edir.

Hadisələrin dramatik başlanğıcı, fırtınanın törətdiyi dəhşət və ada sakinlərinin qayğıkeş münasibəti birinci pərdənin əsas obraz-emosional məzmununu təşkil edir. İkinci şəkil daha qısa həcmli, burada Kodayunun obrazına geniş yer verilir. Onun monoloqu, ariyası və ruslar, yaponlar, ada sakinləri ilə səhnə bu şəklin əsasını təşkil etmişdir.

Operanın ikinci pərdəsinin birinci şəkli bütünlüklə Kodayunun Laksman və ailəsi ilə tanışlığına həsr olunmuşdur. Bu şəklin əsasında üç duet səhnəsi dayanır. Onlardan ikisi Kodayu ilə Laksmanın, üçüncüsü ilə qızları Sofiya ilə baş tutur. Bu nömrələrin orkestr koloriti daha çox kamera xarakteri daşıyır. Bəstəkar simlilərə və taxta nəfəsli qrupdan yalnız faqota üz tutmuşdur. Qeyd edək ki, opera ərzində Kodayunun obrazı daha çox məhz bu qrupun tembr çalarları ilə təqdim olunur ki, bu da təsadüfi deyil. F.Hüseynov yapon musiqisində geniş yer tutan nəfəsli alətlərin tembr koloritini bu qrupun vasitəsilə əldə etməyə çalışır. Eyni zamanda yapon əsilli obrazları da məhz bu tembr boyaları vasitəsilə təcəssüm etdirməyə nail olur. Beləliklə, melodik-intonasiya əsasında pentatonika, orkestr səslənməsində də taxta nəfəsli tembrin tətbiqi üzvi vəhdət təşkil etmiş olur. Bu şəkildə yer alan ikinci duetdə isə daha çox lirik əhval-ruhiyyə üstünlük təşkil edərək bütün orkestrin iştirakı ilə rus mühitinin işıqlı obraz səciyyəsinə açmağa xidmət edir. Sofiya və Kodayunun duetini isə şərti olaraq iki hissəyə ayırmaq mümkündür. Birinci hissədə iki insanın sevgi və ayrılıqdan doğan təəssüf, kədər hissələrini ifadə edən musiqi dilini izləyiriksə, ikinci hissəsində Kodayunun səhnələri və ariyaları üçün səciyyəvi olan pentatonika koloritli punktirli melodiyanın fleyat ifasında keçidi özü ilə yenidən Yaponiyanın nəfəsini gətirir.

İkinci şəkil daha rəngarəng səhnələrdən təşkil edilir. Burada rus şəhər həyatı, sakinlərin xoru, kvartet, duet kimi nömrələr yer almışdır. Xarakter daha işıqlı və şən obrazlarla əvəzlənir. İlk nömrə “Şəhərlilərin xoru” Kodayunun yola salınmasını təsvir edən uğurlama şüarları ilə zəngindir. Burada nisbətən lirik və kədərli tonlarla təqdim edilən nömrə Sofiya və Kodayunun duetidir. Duetin musiqi dili əvvəlki əxz edilsə də, intonasiya aləmi daha dramatikdir. Orkestr tərkibinə nəzər saldıqda isə, bəstəkar taxta nəfəsli tembrə nisbətən geniş yer vermiş, simlilərdən isə violonçel və kontrabasla kifayətlənir. Duetin ikinci bölməsində lirik emosiyaların güclənməsi alət tərkibinə də öz təsirini göstərir, simlilərin geniş nəfəsli ifasına da çox yer verilir. Eyni zamanda arfa və mis nəfəslilər də ümumi səslənməyə xüsusi kolorit gətirir.

Operanın üçüncü pərdəsi isə Peterburq həyatının müxtəlif obrazlarını əks etdirir və təntənəli orkestr tuttisi ilə başlanır. Bəstəkar sarayın dəbdəbəsinə, zəngin həyatın gözqamaşdıran təəsüratını məhz orkestr tuttisinə müraciət edərək yaratmağa nail olmuşdur. Qeyd edək ki, opera boyu bu simfonik antrakt üvertüradan sonra növbəti böyük həcmli nömrədir. Bu pərdənin birinci şəkli II Yekaterinanın sarayı təsvir edilir və burada Kodayunun, yoldaşlarının ifası, eləcə də saray əyanlarının xoru, Yekaterinanın ariyası və Kodayunun monoloqu verilmişdir. Şəkil ən böyük və təsirli nömrələrindən biri məhz Yekaterinanın ariyasıdır. Burada imperatriçanın obrazı işıqlı və mərhəmətli boyalarla verilir. Bu səhnələrdə bəstəkarın rus operalarından bəhrələnməsi açıq nəzərə çarpır.

İkinci şəkil isə daha çox Peterburqun təsvirinə həsr olunur. Bəstəkar rus şəhər həyatını, Peterburq gecələrini təsvir edən nömrələr təqdim edir. Burada kadril, vals, polka kimi rəqslər səslənir. Operanın üçüncü pərdəsi bütünlüklə rus mühitinin təsvirinə həsr olunmuşdur.

Nümunə 2. II pərdə. Rus xalq mahnısı əsasında xor

Песня в народном стиле (Русская народная песня)

89 Andante ♩ = 58

Лишь толь-ко ве-чер за-теп-лит-ся

Əsərin IV pərdəsi daha təzadlı səhnələrlə yadda qalır. Belə ki, bu pərdənin birinci şəklində Kodayunun vida səhnələri yer alır. O, həm yoldaşları, həm də öz sevgisi ilə vidalaşmalıdır. Birinci şəklın nömrələrində kədər və həsrət intonasiyaları ilə yanaşı, lirik mövzular üstünlük təşkil etmişdir. Xüsusilə Sofiyanın romansı rus romansının ən yaxşı ənənələrini özündə əks etdirməklə yanaşı, folklor köklərini də aydın şəkildə büruzə verir. Sofiya ilə duet səhnəsində əsər boyu həm dəniz dalğalarını həm də sətiraltı olaraq Yaponiyanı xatırladan arfa arpeciolarına geniş yer verilir. Kvartetdə isə operanın leitmövzularından biri olan punktirli melodiyanı yenidən eşidirik. Onu taxta nəfəsli qrup ifa edir. Bu dəfə xarakter daha çox həzin kədər boyaları ilə dolğundur. Çünki, bu melodiya həm də Sofiyanın rus xalq mahnıları ruhunda verilən qəmli romansını müşayiət edir. İkinci şəkil isə Kodayunun vətəni Yaponiya ilə bağlıdır. Burada yer alan səhnələr daha dramatik xarakterlidir və Kodayunun məyusluğu, kədəri üzərinə qurulan mövzularla səciyyəvidir.

Nümunə 3. Kodayunun son ariyası

63 Кодаю

Ко - го мне прок - ли - нать, ко - му вце - пить - ся в гор - ло, пред

Bu ariyanı əsərin ən dramatik nömrəsi hesab etmək olar. Bəstəkar birinci pərdədən müəyyən intonasiyaları istifadə etsə də, bu dəfə Kodayu qorxu və həyəcan deyil, məyusluq və təəssüf hissələrini ifadə edən partiyaya malikdir. Bəstəkar əsərin əvvəlində Kodayu obrazını əsasən pentatonika çalarları ilə təqdim edirdisə, bu ariyada artıq əsər boyu bir-birini əvəz edən müxtəlif

mövzuların vəhdətindən doğan melodiya və orkestr müşayiəti özünü göstərmişdir. Gərginlik və dramatism isə əvvəlcə simlilərin partiyasında, daha sonra isə bütün orkestr tuttisində əldə edilir. Lakin, bəstəkar yenidən lirik hissləri tərənnüm edən obraza geri dönür. Kodayu huşunu itirərək yerə yıxılır və sanki onun yuxularında vətəndən yola düşdüyü anın səhnələri canlanır. Bu parçanın sonuna yaxınlaşarkən pentatonikanın major və minor boyalı intonasiyaları yenidən eşidilir. Bununla sanki bəstəkar vətənə dönməyə Kodayunun eyni anda həm sevinc, həm də təəssüf və kədər hisslərinin vəhdətini əldə etməyə nail olur.

Əsərlə bağlı resenziyalarda və Azərbaycan musiqişünaslarının məqalələrində bəstəkarın rus opera ənənələrindən, P.İ.Çaykovski və A.P.Borodinin operalarından bəhrələnməsi qeyd olunur [1, s.119]. Bu da təsadüfi deyildir. Operanın 1998-ci ildə çap olunmuş klavirinə yazdığı ön sözdə E.Aoki ilk yapon operasının məhz sovet bəstəkarı tərəfindən yazılmasını arzuladığını qeyd etmişdi. Nəzərə alaq ki, bu operanın yazıldığı dövr Azərbaycanın hələ sovet ittifaqının tərkibində olduğu illərə təsadüf edirdi. Çox maraqlıdır ki, E.Aoki keçmiş sovet məkanında bu operanı yazmağı sırf rus bəstəkarına deyil, məhz Azərbaycandan gələn Fərhəng Hüseynova təklif etmişdir. Buna səbəb isə əvvəldə də qeyd etdiyimiz kimi, bəstəkarın “Zaman üzrə səyahət” konsertində Uzaq Şərq abuhavasını, yapon musiqisinə xas olan lad-intonasiya boyalarını məharətlə verməsi ilə bağlı idi.

F.Hüseynovun operasında Azərbaycan musiqi təfəkkürü rus və yapon folklor intonasiyaları ilə müxtəlif üsul və vasitələrlə birləşir, qarşılaşdırılır və vahid üslubda qovuşdurulur. “F.Hüseynov yapon klassik musiqisi ilə rus klassik opera üslubunu, xüsusilə də P.Çaykovski, M.Borodin ənənələrini uzlaşdıraraq məlahətli melodiyaları ilə yadda qalan musiqi obrazları yaratmağa müvəffəq olmuşdur” [2, s.401].

Əsərdə hadisələr həm Rusiyada, həm də Yaponiyada cərəyan etdiyi üçün hər iki xalqın nümayəndələri operanın əsas qəhrəmanları sırasında yer alır. Və bütün proseslər Azərbaycan bəstəkarının qələmindən çıxan musiqidə öz həllini tapır. Bu faktlar əsərin dərinədən incələnməsinə zərurət yaratmaqla yanaşı, həm də xüsusi diqqət tələb edir. F.Hüseynovun operasını ondan əvvəl yazılan analoji əsərlərdən fərqləndirən və onun tarixi mövqeyini müəyyən edən bu cəhətlər “Kodayu” operasının həm Azərbaycan, həm də Yaponiya üçün xüsusi əhəmiyyətini ortaya qoyur.

Əsərin lirik xətti Kodayu və Sofiya arasında yaranan böyük və saf məhəbbətlə bağlıdır. Operanda təsvir edilən hadisələr - həm vətən sevgisi, həm də öz məhəbbəti qarşısında Kodayunun ağır seçim etmək məcburiyyəti, dostluq münasibətlərinin güclü bağları, Sofiyanın öz hisslərinə rəğmən sevgilisinin vətənə dönmək istəyini anlayışla qarşılamağı və s. F.Hüseynovun əsərində güclü dramatismi və zəngin musiqi dili ilə ustalıqla canlandırılmışdır. Bəstəkar hər obrazın həm fərdi, həm də milli xüsusiyyətlərinə həssaslıqla yanaşmış, onları xarakterizə edən musiqi nömrələrində xalq yaradıcılığından müxtəlif üsullarla bəhrələnmişdir. Məsələn, yaponiyalı qəhrəmanları təqdim edərkən bəstəkar pentatonika intonasiyalarına üstünlük verirsə, Sofiyanın obrazı lirik rus xalq melodiyalarının fonunda tərənnüm olunur. Əlbəttə ki, özündən əvvəlki bəstəkarlar kimi, F.Hüseynov da operanı bəstələyərkən yapon folklorunun musiqi dilinə, ritm-intonasiya xüsusiyyətlərinə bələd olmuşdu. Operada bəstəkar yapon folklorunu təsviri-dekorativ ifadə vasitəsi deyil, qəhrəmanların danışan dilinə çevirməyə nail olmuşdur. Bunu xüsusilə Kodayunun solo nömrələrində, eləcə də yapon dənizçilərinin xor səhnələrində hiss etmək mümkündür.

Nəticə

Fərhəng Hüseynovun yaradıcılığı və xüsusilə “Kodayu” operası Azərbaycan bəstəkar musiqisində dünya xalqlarının mədəniyyətinə münasibətin ən parlaq və müasir nümunəsi kimi tarixə düşdü. Klassik operanın rus bəstəkarlıq məktəbindən əldə olunmuş nailiyyətləri ilə yapon ənənəvi musiqisinin səciyyəvi cəhətlərini ustalıqla birləşdirən bəstəkar öz yaradıcılığı ilə həm də

mədəniyyətlərəarası əlaqələrin yeni səviyyəyə adlamasına töhfə vermiş oldu. Azərbaycan bəstəkarlıq məktəbini ən peşəkar səviyyədə dünya səhnələrində təqdim edən Fərhəng Hüseynovun ifaçı, pedaqoq və bəstəkarlıq fəaliyyəti öz tədqiqini gözləyən aktual mövzu kimi musiqişünaslıq elmi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Ümid edirik ki, mövcud elmi mənbələrlə yanaşı, təqdim edilən bu araşdırma bəstəkarın yaradıcılığının unikal sənət hadisəsi kimi öyrənilməsində təkanverici rol oynayacaqdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Abdullayeva Z.K. Fərhəng Hüseynov - 60 // Bakı: Musiqi dünyası, 2009. № 3-4(41), s.118-119.
2. Azərbaycan musiqi tarixi // Layihə rəh.və red. Z.Səfərova. Bakı: Elm, 2020. V cild. 668 s.
3. Heydərova Ş. Fərhəng Hüseynov. Bakı: Şərq-Qərb, 2014. 31 s.
4. Hüseynov F.R. “Kodayu” operası. Klavir. Tokio: Aoki Edition, 1998. 196 s. rus dilində
5. Алиева Ф.Ш. Японские дни Фарханга Гусейнова // Баку: Журнал Ирс, 1999, с.95-98.
6. Ахундова-Дадашзаде З.А. Через традиции к будущему // Bakı: Musiqi dünyası, 2021. № 3(8), s.98-103
7. Ислам А. Цель творчества - самоотдача, а не шумиха, не успех... // Баку, Газета Зеркало, 17 февраль, 2011. с.8.

**Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi
Akademiyasının dissertantı
email: aynurazaliyeva@gmail.com*

Aynura Aliyeva

THE DRAMATURGY OF FARHANG HUSEYNOV'S MUSICAL STAGE WORKS. THE OPERA “KODAYU”

The presented paper is dedicated to the opera “Kodayu” by Azerbaijani composer Farhang Huseynov. The work holds historical significance as the first opera to be included in the musical history of Japan. Its importance and the features of its musical language are characterized by the unification of elements typical of Azerbaijani, Japanese, and Russian cultures into a single stylistic framework. Drawing on the operatic traditions of Russian and Azerbaijani composers, Huseynov succeeded in creating a unique work of art, incorporating modal-intonational structures, timbral, and emotional-expressive colors typical of Japanese folklore. The significance of the opera also lies in its role as another example of turning to the culture and folklore of world nations within Azerbaijani composer music. This work not only continues the traditions established in earlier compositions but also enriches them with new formal and thematic qualities. The study and analysis of these aspects define the relevance and scientific novelty of the presented paper.

Keywords: *Farhang Huseynov, Japanese, Russian, Kodayu, opera.*

Айнура Алиева

ДРАМАТУРГИЯ МУЗЫКАЛЬНО-СЦЕНИЧЕСКИХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ФАРХАНГА ГУСЕЙНОВА. ОПЕРА «КОДАЮ»

Представленная статья посвящена опере «Кодаю» азербайджанского композитора Фарханга Гусейнова. Произведение вошло в историю японской музыкальной культуры как первая опера. Историческая значимость и особенности музыкального языка оперы выражаются в объединении черт, присущих азербайджанской, японской и русской

культурам, в едином стиле. Композитор, опираясь на оперные традиции русских и азербайджанских композиторов, смог создать уникальное произведение искусства, используя ладо-интонационные, тембровые и образно-эмоциональные краски, характерные для японского фольклора. Значение оперы заключается также в том, что она стала ещё одним примером обращения к культуре и фольклору народов мира в творчестве азербайджанских композиторов. При этом произведение не только продолжает традиции, заложенные в предыдущих сочинениях, но и обогащает их новыми формами и содержательными чертами. Изучение и анализ этих аспектов обуславливают актуальность и научную новизну представленного исследования.

Ключевые слова: *Фарханг Гусейнов, японский, русский, Кодаю, опера.*

Sənətşünaslıq elmləri doktoru İnarə Məhəmətova tərəfindən təqdim edilmişdir.

İlk daxilolma tarixi: 14.10.2025

Son daxilolma tarixi: 12.11.2025